

get anført, forekomme tilfælde, hvor sagen haster så stærkt, at afgørelsen end ikke kan afvente finansudvalgets behandling, og hvor administrationen derfor må handle på egen hånd. Men i sådanne tilfælde bør der ved forelæggelsen for bevillingsmyndighederne gøres rede for den af administrationen truffne beslutning og for de omstændigheder, der har medført, at administrationen disponere uden bevillingsmæssigt grundlag eller uden at have indhentet udvalgets tilslutning.“

Det afgørende i statsministerens bemærkninger er med andre ord ikke nogen nødretsbetragtning, men simpelt hen sagens stærkt hastende karakter.

Endelig foreligger en udtalelse af forholdsvis ny dato fra et folketingsudvalg. I fortsættelse af overvejelserne i forfatningskommissionen af 1946 vedrørende folketingets arbejdsform blev der i folketingsårene 1953-54 og 1954-55 nedsat udvalg til at overveje og stille forslag om den mest hensigtsmæssige løsning af problemerne vedrørende finansudvalgets arbejdsform og behandlingen af forslag til lov om tillægsbevilling. Udvalgets betænkning, der blev afgivet den 26. april 1955, indeholdt visse udtalelser om afholdelse af ubevilgede udgifter, omend dette spørgsmål ikke stod i centrum af udvalgets arbejde, hvorfor udtalelserne da også er af summarisk karakter.

Efter at have omtalt, at tillægsbevillingsloven ikke vedtages før et stykke ind i næste finansår og derfor „stort set kun (er) en godkendelseslov, over hvis udgiftsbeløb der er disponeret længe før lovens gennemførelse“, beskriver udvalget den bestående praksis med hensyn til forelæggelse for finansudvalget, hvorefter det hedder:

„Mindre betydende udgiftsbeløb, som er uden principiel eller politisk interesse, kan ifølge praksis, i nogle tilfælde efter nærmere fastsatte regler, afholdes administrativt på forventet efterbevilling, uden at det er nødvendigt forud at indhente finansudvalgets tilslutning.“ (FT 1954-55, till. B. sp. 685-87).

Stillet over for disse forskellige karakteriseringer af undtagelsestilfældene må man for at skaffe klarhed over, hvad der er forfatningsretlig sædvane på dette område, undersøge den praksis, der faktisk følges. Materialet til en bedømmelse af praksis foreligger i anmærkningerne til de årlige forslag til

tillægsbevillingslove. I de tilfælde, hvor en udgift har været forelagt finansudvalget, findes normalt en henvisning til udvalgets svarskrivelse, og man kan derfor gå ud fra, at forelæggelse ikke er sket, når sådan henvisning ikke findes. Det har ikke været mig muligt i den til rådighed stående tid at foretage en tilbunds gående undersøgelse af praksis over en længere årrække; kun nogle få tillægsbevillingslove for de senere år er blevet undersøgt, men det synes muligt selv på et så relativt spinkelt grundlag at påvise visse almindelige retningslinjer.

Forinden dette nærmere omtales, vil det dog være nødvendigt at gøre nogle få bemærkninger om den mulighed, at nødretssynspunktet kunne dække de påviste afvigelser fra kravet om forelæggelse for finansudvalget.

På forfatningsrettens område må man være overordentlig varsom med at udstrække nødretsbegrebet for vidt. Under besættelsen skete det lejlighedsvis, at nødretssynspunkter blev påberåbt, men i alt fald et af tilfældene — vedtagelsen af „kommunistloven“ 1941 — har som bekendt været omdebatteret. Hvis det anerkendes almindeligt, at grundlovens bestemmelser eller andre forfatningsretlige regler kan fraviges, når samfundsinteresser trues, er vejen banet for skæbnesvangre magtmisbrug. Det kan blive farligt for et konstitutionelt styre, hvis der går inflation i nødretssynspunkter.

Efter straffelovens § 14 kan nødretshandlinger kun foretages til afværgelse af truende skade på person eller gods. Det anerkendes i teori og praksis, at der dog også kan udøves nødret til værn for andre goder, herunder almene samfundsinteresser, men der må stilles strenge betingelser herfor. Stephan Hurwitz udtaler følgende, som jeg citerer med ubetinget tilslutning:

„Det er klart, at betingelserne for at anerkende en i samfundshensyn begrundet nødret uden legal hjemmel må være meget snævre, hvis ikke vejen skal ligge åben for politiske magtmisbrug. Selv om der må regnes med, at retlige synspunkter vil have svært ved at gøre sig gældende i en kritisk situation, hvor samfundsinteresser står på spil, må det dog fra teoriens side fastholdes, at et nødretligt synspunkt uden for rammerne af straffelovens § 14 ikke kan legitimeres